

BEVEZETÉS

Jelen kutatásom tárgya a félszigeti spanyol nyelvváltozatokra jellemző hezitálásmintázatok vizsgálata prozódiai szempontból. Kutatásaim előzménye több olyan, magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtésével kapcsolatos vizsgálat, melyek alapján kijelenthető, hogy a legalább küszöbszinten (a Közös Európai Referenciakeret szerinti B1-es szinten) álló magyar anyanyelvű nyelvtanulók a spanyol fül számára hallhatóan a célnyelvitől eltérő mintázatokkal hezitálnak (Baditzné, 2019a, 2020a). A hosszú távú célom tehát az volt, hogy meghatározzam, pontosan miben tér el a magyar anyanyelvű nyelvtanulók spanyol hezitálása az célnyelvű beszélőékétől, három fő prozódiai aspektus, az intonáció, az időtartam illetve a hangerő alapján.

Az újlatin nyelvek beszélőire jellemző „mediterrán vitastílus” kulturális konvenciók szintjén és a nyelvi megformáltság szintjén egyaránt jelentősen különbözik más nyelvektől, különösen például a magyartól. Külső szemlélő számára agresszívnek, udvariatlannak hathatnak a spanyol beszédfordulók közti váltáshoz és ezek megtartásához kötődő nyelvi stratégiák (Berry, 1994), melyekkel az interkulturális kommunikáció sikerességének érdekében szükséges foglalkozni. Nyelvtanulóként is érdemes elsajátítani illetve aktívan alkalmazni ezeket a taktikákat, hiszen például egy magyar nyelvtanuló ezek hiányában nem tud majd gyakorlatilag bekapcsolódni aktívan spanyolokkal folytatott társalgásba, még kevésbé érvelésbe és vitába.

A hezitálás, bár egy beszéd folytonosságot megszakító megakadásjelenség, valójában fontos szerepe van a beszédturnus megtartásában. Éppen ezért fontos, hogy feltérképezzük, milyen mintázatai fedezhetők fel különböző spanyol dialektusokban, és egy későbbi lépésben ezeket a magyar-spanyol köztes nyelvvel összevethessük azzal a céllal, hogy meghatározzuk a nyelvoktatásban fejlesztendő területeket.

A TÉMA BEMUTATÁSA

A hezitálást a beszédprodukciót megszakító megakadásjelenségek közt tartjuk számon. A megakadásjelenségek számos alfaját ismeri el a szakirodalom (Neuberger 2014: 23), például a

néma szüneteket, újramezdéseket, töltelékszavakat, ismétléseket, kitöltött szüneteket vagy megnyúlásokat (Eklund, 2004; Gósy, 2002; Lickley, 1994, 2015; Rodríguez *et al.*, 2001; Shriberg, 1994), melyek közül az utolsó kettő a legáltalánosabb (Deme & Markó, 2013).

A megnyúlásokat azzal a céllal alkalmazzák a beszélők, hogy a beszéd folytonosság tényleges megszakítása nélkül lassítsák a beszédtempót, és így a kommunikációt a lehető legkisebb mértékben befolyásolják (Rebollo Couto, 1997: 667). A kitöltött szüneteknek nincs jelentésük, a beszélő számára időnyerésként szolgálnak a célból, hogy újratervezze beszédét (Stepanova, 2007, idézi Machuca & Ríos, 2015). A megnyúlások és néma szünetek két különböző megakadásjelenséggként is kategorizálhatók (Rodríguez *et al.*, 2001, 2015), de jelen kutatásban azt a nézőpontot képviseljük, mely szerint a megnyúlások a kitöltött szünetek közé sorolhatók (Maclay & Osgood, 1959, idézi Machuca, 2018), mint egy speciális „lexikális” kategória (Blondet, 2001, Villa *et al.*, 2017). Így a két jelenséget egyszerre vizsgáljuk három prosódiai jellegzetesség alapján (intonáció, időtartam, hangerő) két jól elkülöníthető európai spanyol nyelvváltozatban.

A spanyol nyelvet világszerte több, mint 400 millióan beszélik, négy kontinens összesen 21 országának hivatalos nyelve, így jelentős dialektális eltérésekkel számolhatunk. Európában két nagyobb nyelvváltozatot szokás megkülönböztetni főként a közös kiejtésbeli sajátosságok alapján, az északi és a déli spanyol nyelvváltozatokat. Az északiakhoz tartoznak a közép-spanyol nyelvváltozatok, míg a déliekhez például a Kanári-szigeteken beszélt spanyol (Hualde, 2014: 285-288). Ez alapján a felosztás alapján vizsgáltam meg a két említett dialektusra jellemző hezitálások prosódiai sajátosságait.

Előzetes hipotéziseim szerint

1) a két vizsgált dialektus nem mutat kiugró prosódiai jellegzetességeket környezetéhez képest a csupán közlésfolytonosságot fenntartó (de egyéb kommunikatív funkcióval nem bíró) megnyúlások és kitöltött szünetek esetén, ahogy ez például már az intonáció esetén több nyelv kitöltött szüneteinél bebizonyosodott (Candea *et al.*, 2005), illetve

2) különbségek sem mutatkoznak az intonáció illetve hangerő tekintetében, azonban a vizsgált megakadás-jelenségek relatív hossza különbözni fog a két nyelvváltozatban. Ennek feltételezett oka az, hogy a déli nyelvjárások több hangkiesést mutatnak általában (például a szótagvégi s-ek, illetve az intervokális -d- esetében), így adott időegység alatt a szótagok rövidebbek (Toledo, 2010). A hezitálás abszolút hossza azonban feltételezéseim szerint ugyanaz, így viszonylagosan hosszabbnak hat a környezetében rövidebb szótagokhoz képest, mint az északi dialektusokban.

A KUTATÁSBAN FELHASZNÁLT KORPUSZ

A korpusz egyik részét a Prieto *et al.* (2010-2014) által összeállított “interaktív újlatin intonációs atlasz” úgynevezett térképfeladatai alapján választottam ki (50 megnyilatkozást nyelvváltozatonként), másik részét, újabb 50-50 megnyilatkozást pedig főként YouTubera feltöltött, politikusokkal készített spontán interjúkból nyertem. Összesen 32 beszélő adatait használtam fel (16 északi és 16 déli beszélőét, mindkét esetben 8 férfiét és 8 nőét), 291,5 percnyi hangmintából. Az északi korpuszban 147, míg a déliben 137 hezitálásjelenséget adatoltam.

A következő térképen a kiválasztott beszélők származási helyét tüntettem fel. Amint látható, csak egynyelvű területek szerepelnek, kimaradtak azok a zónák, ahol a spanyolon kívül más nyelv befolyása is felmerülhetett, tehát a katalán nyelvű tartományok (Katalónia, Valencia és a Baleár-szigetek), Baszkföld vagy Rioja a baszk nyelv jelenléte miatt, illetve Galicia a galego nyelv esetleges hatása miatt.

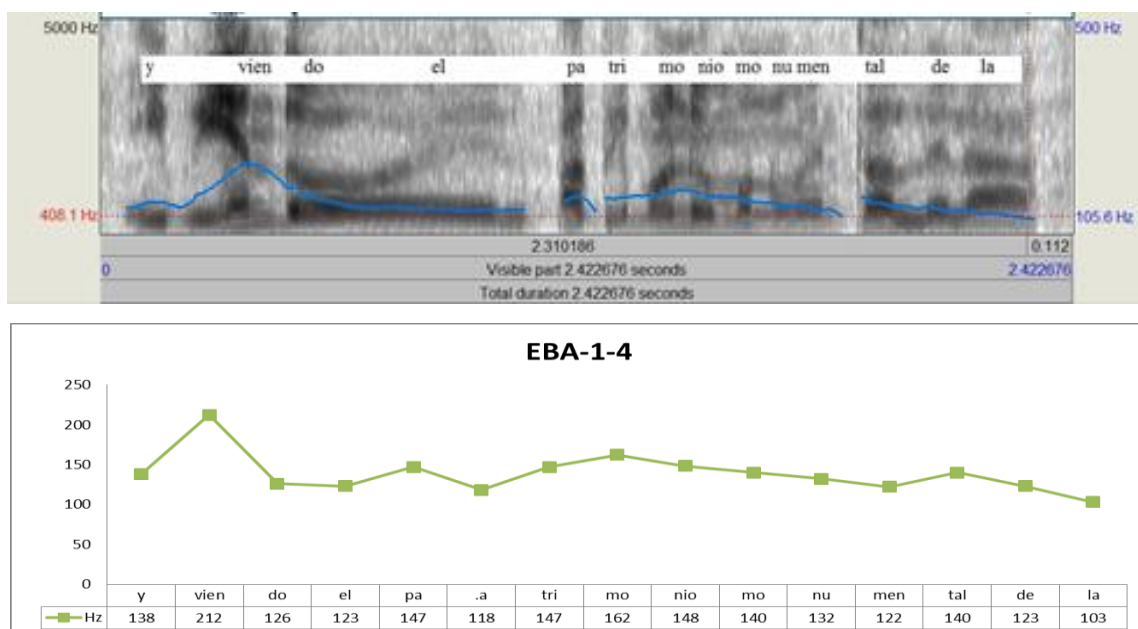
1. ábra: az informánsok származási helye

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A prozódiai összehasonlítást Cantero (2019) háromfázisú *Prosodic Analysis of Speech* modellje alapján végeztem. Az eljárás lényege az egyszerűsített prozódiai ábrázolhatóság és standardizáció az intonáció, hangerő és időtartam esetében. Először minden szótagot a jellemző prozódiai sajátossága szerint annotálunk (az intonációt a jellemző frekvenciaértéke alapján, a hangerőt a szótagmag hangerőcsúcsa alapján, az időtartamot pedig a szótag intenzitáscsúcsa és a megelőző szótag intenzitáscsúcsa között eltelt időtartam alapján). Így az

ábrázolás csak a releváns prozódiai adatokra támaszkodik és mentesülünk a nem informatív prozódiai mikroingadozásoktól. Második lépésként az adatokat standardizáljuk, tehát megszabadulunk az egyes beszélők sajátos prozódiai jellemzőitől és beszélőktől független mintázatokat kapunk, amelyek objektíven összehasonlíthatók. Ehhez egy önkényesen 100-as értékhez képest, melyet az első szótaghoz rendelünk, határozzuk meg az ezt követő szótagok prozódiai értékeit (aszerint, hogy milyen százalékban növekedett vagy csökkent az előzőhöz képest). Abszolút értékek helyett így relatív értékeket kapunk, hiszen a prozódia is csak relatív fogalomként képzelhető el (egy szótag csak valamihez képest lehet magasabb, hangosabb, hosszabb).

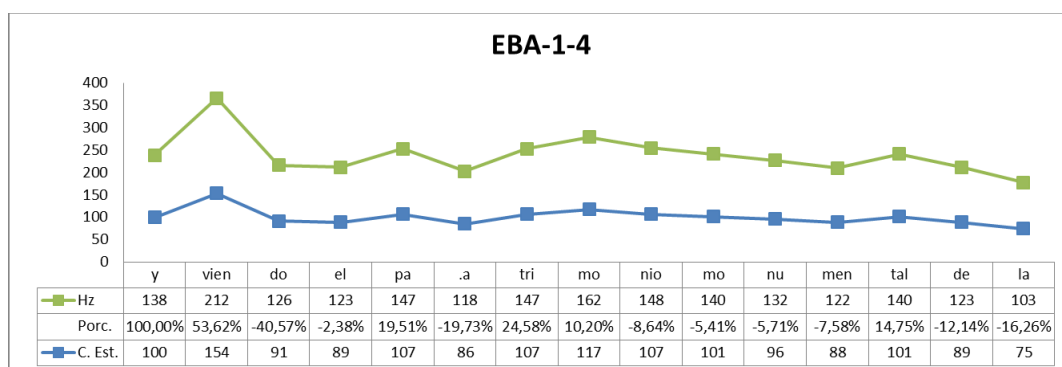
A következőkben röviden bemutatom a standardizáció lépéseit az intonáció esetében egy példán keresztül. A következő megnyilatkozás *'Y viendo el patrimonio monumental de la' 'És látván a hatalmas (kulturális) örökségét' minden szótagához a Praat hangelemző szoftver (Boersma & Weenink, 2019) segítségével megkeressük a jellemző frekvenciaértéket. Ez a tonálisan stabil szótagok esetében a szótagok közepén mérhető érték; amennyiben a szótagon belül már az emberi fül számára is érzékelhető dallamváltozás tapasztalható (ez a spanyol nyelv esetében 10%, Font-Rotchés & Mateo Ruiz 2011), a szélső frekvenciaértékeket kell lejegyezni, így a szótaghoz több értéket is rendelünk.*

2. ábra: Az *'Y viendo el patrimonio monumental de la' 'És látván a hatalmas (kulturális) örökségét'* megnyilatkozás dallama (Praat programból kinyert saját kép) és a szótagokhoz rendelhető jellemző alapfrekvencia értékek mentén felrajzolt dallamgörbe (saját kép)

Ezután következik a standardizáció fázisa. Az összes mért abszolút értéket (Herzben) relatív értékké konvertáljuk, mindig az előző szótag értékéhez viszonyítva. Az első érték egy

önkéntesen választott, könnyen kezelhető szám, a 100; az ezt követő értékek pedig azt a százalékos értékkülönbséget jelzik, ami az előző szótaghoz viszonyított %-os értéknövekedést vagy csökkenést ábrázolja. Tehát például 138 Herzről 212 Herzre ugrás a megnyilatkozás első két szótaga között a 100 és a 154 értékeket kapná, mivel 138-ról a 212-re éppen (kerekítve) 54%-os emelkedés. A következő grafikonon az ‘*Y viendo el patrimonio monumental de la...*’ megnyilatkozáshoz tartozó az abszolút értékeket a zöld vonal mutatja, míg a relatívokat a kék.

3. ábra: Az ‘*Y viendo el patrimonio monumental de la...*’ megnyilatkozás eredeti intonációs görbéje (zölddel) és a standardizált dallam (zölddel), saját ábra

A standardizált dallamgörbe biztosítja ily módon, hogy a lejegyzett dallamok egymáshoz képest objektíven összehasonlíthatóak legyenek, a beszélők egyéni hangmagasság-jellemzőitől függetlenül (hiszen például egy gyermek sokkal magasabb alaphangfrekvencián beszél, mint egy férfi; ami számít, az a dallammozgások egymáshoz képesti aránya, és nem az abszolút mérhető értékek önmagukban). Az így kapott standardizált görbe egybeesik szükségszerűen az eredetivel, de a validáláshoz szükség lehet perceptív tesztekre is.

A standardizáció a hangerő esetében ugyanígy működik (minden szótaghoz tartozik egy intenzitáscsúcs, ezt decibelben mérve kapjuk meg az értékeket, amelyeket egymáshoz képest relativizálunk. Az időtartam esetében Cantero (2019) az intenzitáscsúcsok közti távolságok mérését tartja követendő módszernek a szótagok időtartamának mérése helyett, mivel a szótaghatárok biztos megállapítása nehezebb, mint az intenzitáscsúcsoké, és minden szótag közepére esik alapértelmezetten az intenzitáscsúcs. Kutatásaimban Cantero módszerét követtem (Baditzné, megjelenés alatt^a), azonban a későbbiekben áttértem a szótagok időtartamának a mérésére (Baditzné, megjelenés alatt^b), mert az eredményeket pontosabbnak ítélt meg ezzel a sémával.

Kutatásomban csak a megnyúlások és kitöltött szünetek által érintett szótagok esetén hasonlítottam össze a standardizált intonáció, hangerő és időtartamértékeket. Az intonáció és a hangerő esetében a vizsgált két adat a következők voltak: a frekvencia/intenzitásváltozás

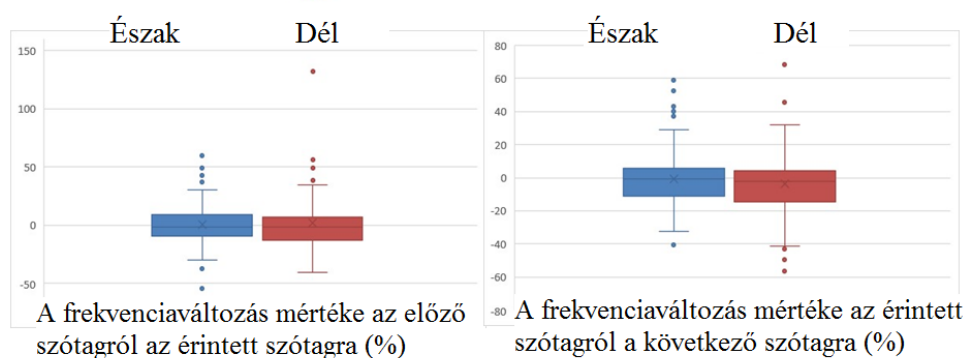
mértéke az előző szótagról az érintett szótagra százalékban mérve, illetve a frekvencia/intenzitásváltozás mértéke az érintett szótagról a következő szótagra. Az időtartam esetében a megnyúlások és kitöltött szünetek által érintett szótagok abszolút illetve az előző szótagokhoz képesti relatív időtartamát hasonlítottam össze a két nyelvváltozatban.

A fráziskezdő megakadás-jelenségeket nem vettem figyelembe az eredmények összegzésekor (hiszen ott relatív értékekről nem beszélhetünk, még nincs viszonyítási pontunk), illetve a frázisvégi nyúlásokat sem vettem figyelembe, hiszen a jelenség nem diszfluencia, hanem természetes fiziológiai folyamat eredménye (Gósy & Krepsz, 2018). Mind a megnyúlások, mind a kitöltött szünetek esetén a szakirodalomban szokásos 0,2s minimum küszöböt vezettem be (Gil *et al.* 2018).

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

Az alábbiakban bemutatom méréseim eredményeit külön-külön a három aspektus (intonáció, hangerő, időtartam) alapján, melyeket részletesebben több tanulmányomban (Baditzné, megjelenés alatt^{a,b,c}) tárgyalok.

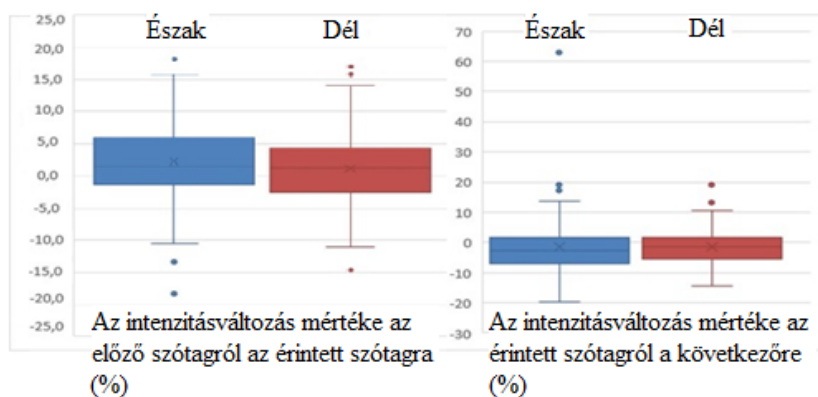
A frekvenciaváltozás mértéke az előző szótagról az érintett szótagra százalékban mérve átlagosan 0,88 az északi és 1,75 a déli dialektusok esetében. A frekvenciaváltozás mértéke az érintett szótagról a következő szótagra átlagosan -0,16% az északi és -4,15% a déli nyelvváltozatok esetében, ahogy a boxplot diagramokon is látható:

4. ábra: A megnyúlások és kitöltött szünetek esetén érintett szótagokra jellemző frekvenciaértékek (A boxplotok az Excel 365 Pro Pluszal generált saját ábrák)

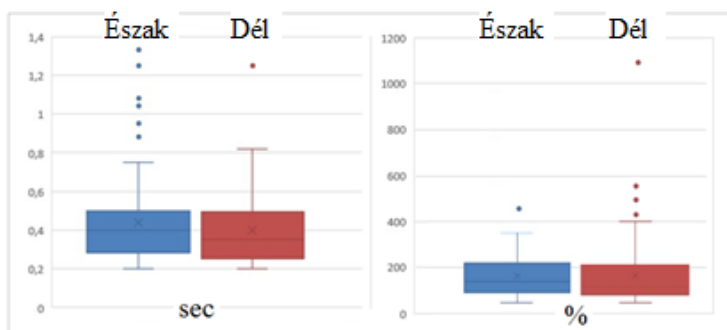
A mért hangerő adatokkal kapcsolatban látható, hogy az északi dialektusokban az intenzitásváltozás mértéke az előző szótagról az érintett szótagra százalékban mérve átlagosan 2,22%, míg a déliekben 1,22%. Az intenzitásváltozás átlagos mértéke százalékban mérve az

érintett szótagról a következőre szintén nem különbözik számottevően a két nyelvváltozatban, ahogy a boxplot diagramokon is láthatjuk: az északiban -1,08%, míg a déliben -1,46%:

5. ábra: A megnyúlások és kitöltött szünetek esetén érintett szótagokra jellemző hangerőértékek

Az időtartamok vizsgálatakor azt láthatjuk, az érintett szótagok másodpercben mért időtartamának átlaga alig különbözik (0,44s az északi és 0,4s a déli dialektusok esetében), és a relatív %-os adatok, melyek az intenzitáscsúcsok közti távolság átlagos időtartamát mutatják az érintett szótagok esetében, szintén igen közel esnek egymáshoz. A boxplot diagramokon is látszik, 164,4% az északi és 166,9% a déli dialektusok esetében:

5. ábra: A megnyúlások és kitöltött szünetek esetén érintett szótagokra jellemző intenzitáscsúcs és az előző szótag intenzitáscsúcsa közti távolság abszolút és relatív időtartama

Az elvégzett statisztikai tesztek alapján mindhárom prozódiai sajátosság összevetésekor az bizonyosodott be, amit az ábrák adatai is sugallnak: a különbség nem szignifikáns a 95%-os konfidencia intervallum mellett egyik esetben sem.

Az eredmények alapján valóban elmondható, hogy az első hipotézis beigazolódtott: mindkét dialektus csupán közlésfolytonosságot fenntartó hezitálásai (tehát a kitöltött szünetek és nyújtások) nem mutatnak kiugró prozódiai értékeket környezetükhöz képest (az intonáció esetén például jelentősen elmaradnak az érzékelési küszöböt jelentő 10%-tól). Ezek az

eredmények alátámasztják a szakirodalomban eddig talált értékeket a kitöltött szünetek esetében (ahogy látható Garrido *et al.* (2017) és Gil *et al.* (2018) alapján a spanyollal kapcsolatban). Azonban az intenzitás és időtartam esetén is mért alacsony értékeket objektívebben lehetne megítélni, ha rendelkezésre állnának egybehangzó szakirodalmi adatok az észlelési küszöbökről.

A második hipotézis nem nyert bizonyítást, a déli dialektusok megnyúlásainak és kitöltött szüneteinek relatív időtartamai nem mutattak statisztikailag szignifikáns különbséget az északi dialektusokhoz képest. Újabb kutatásaim szerint azonban (Baditzné, megjelenés alatt^b), amely a megnyújtott szótagok és kitöltött szünetek hosszát vizsgálja a két spanyol nyelvváltozatban (és nem az intenzitáscsúcsok közti távolságot), a relatív időtartamok egybeesésének oka abban rejlik, hogy a déli dialektusok beszélőinél már a megakadás-jelenségek időtartama is rövidebb, így tulajdonképpen a nyelvváltozatok beszélői a gyorsabb beszédtempóhoz igazítják a megakadás-jelenségek hosszát is.

A KUTATÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ TOVÁBBI VIZSGÁLATI LEHETŐSÉGEK

A projekt keretein belül vizsgált témához kapcsolódva további kutatásokat végeztem a hosszabb távon kitűzött nyelvidaktikai céloom elérése érdekében, a magyar ajkú spanyolul tanulók köztes nyelvére jellemző hezitálásmintázatok feltérképezésének céljával, ugyanis spanyolt idegen nyelvként tanuló magyar ajkúakkal kapcsolatban még egyáltalán nem állnak rendelkezésünkre jelentősebb kutatások.

A projekthez kapcsolódóan az időtartam tekintetében több kontrasztív tanulmányom született a spanyolt idegen nyelvként tanuló magyar ajkúak és a spanyol anyanyelvűek hezitálásmintázatait elemezve. A megnyúlások és kitöltött szünetek időtartamával kapcsolatos vizsgálataim azt mutatják (lásd Baditzné, 2019b), hogy a kitöltött szünetek és nyúlások gyakoriságát és időtartamát tekintve a magyar anyanyelvű, legalább B1 KER szinten álló spanyol nyelvtanulók sokkal többször, és a teljes beszédükhez képest arányában hosszabb ideig hezitálnak, mint a spanyolok. A kutatás 25 oviedói (észak-)spanyol és 25 magyar anyanyelvű spanyol nyelvtanuló spontán beszédprodukciónak hasonlított össze ugyanabban a típusú térképfeladatban (melyben a beszélők egymást nem látva orientálták társukat egy térképen). A kapott eredmények alapján kiderült, hogy a két vizsgált megakadás-jelenség a beszéd teljes idejéhez viszonyított összideje a magyarok esetében hosszabb (szinte a duplája a spanyolokénak), és ez inkább tudható be a megakadás-jelenségek gyakoriságának, mint azok

átlagos időtartamának, ugyanis a kitöltött szünetek és nyúlások átlagos időtartama statisztikai tesztelés alapján is gyakorlatilag azonos volt a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók és a spanyol anyanyelvűek esetében.

A kutatás alapján tehát az bizonyosodott be, nem a kitöltött szünetek és megnyúlások hossza számít a legalább B1-es KER szinten álló magyar ajkú spanyol nyelvtanulók esetében fejlesztendő területnek, hiszen a célnyelvihez képest nem hezitálnak hosszabban, hanem a vizsgált megakadás-jelenségek gyakorisága, amely még jelentősen felülmúlja a spanyol anyanyelvi beszélőkéét.

Egy következő, már nem kimondottan prozodikus sajátosságokra koncentráló tanulmányom szerint (Baditzné, 2019c) újabb különbségek fedezhetők fel a B1 KER szinten álló magyar ajkú nyelvtanulók és a spanyol anyanyelvű beszélők hezitálásmintázatai közt. A nyúlások kapcsán inkább a magánhangzók nyúlása volt a jellemző, de a spanyol anyanyelvűeknél arányában több mássalhangzós nyújtás szerepelt, mint a magyar ajkúaknál. Eltérés mutatkozott a magánhangzók preferenciájában: míg a spanyolok leginkább az [a] hangot, addig a magyarok legtöbbször az [i] hangot nyújtották meg. Ennek oka valószínűleg nem az anyanyelvi transzfer hatásában keresendő, inkább az *y* ('és') kötőszó – a spanyol korpuszhoz képest jóval gyakoribb – nyújtása állhat a háttérben. A mássalhangzók közül, bár mindkét korpuszban az [s], [n], [l] hangok nyúlása volt a leggyakoribb, míg a spanyoloknál az [l] megnyújtása dominált, a magyaroknál az [s] hangé. Vélhetően a magyar ajkúak számára idegenül hatna a szóvégi [l]-ek nyújtása, hiszen ez anyanyelvükben nem egy megszokott nyúlásforma. A megnyúlások mindkét korpuszban leginkább a szavak utolsó hangját jellemezték. A kitöltött szünetek esetén a spanyol korpuszban adatolt első és második formánsértékek alapján a spanyol [e] hanghoz esett közel a legtöbb magánhangzó, a magyaroknál ez inkább a svát jelentette.

A kapott eredmények tükrében nyelvtanári szemmel kijelenthető, hogy erre az aspektusra is érdemes a nyelvtanítás során külön hangsúlyt fektetni. Hogyan érhetjük el a magyar anyanyelvű spanyolul tanulók esetében, hogy az említett aspektusokban sikeresebb legyen a célnyelv hezitálási mintázatainak elsajátítása? Csak a célnyelvi tartózkodás oldhatja meg a problémát, vagy az osztálytermi tudatosítás illetve gyakorlás is célra vezethetnek? Az immerziós nyelvtanulás egy lehetséges megoldás, hiszen több tanulmány is megerősíti a célnyelvi tartózkodás pozitív hatását a kiejtésre, függetlenül az eltöltött idő hosszától (Pinar, 2016). Ugyanakkor a megakadásjelenségek esetében a szakirodalom sem számol be egyértelműen minden esetben sikerről. García-Amaya (2015) vizsgálatai alapján például az immerziós környezet valóban jótékony hatással volt a beszédfolytonosságra és az idegen

nyelvi kompetenciára, de a kitöltött szünetek számának növekedése is tapasztalható volt ezzel egyidejűleg. Legújabb kutatásaim alapján (Baditzné, 2020b) a külföldi tartózkodás valóban csökkentette a megakadás-jelenségek mennyiségét, azonban a kitöltött szünetek magánhangzó-színezete továbbra is a magyar svá-hoz állt közelebb. Úgy tűnik tehát, hogy a kitöltött szünetek spanyol mintázat szerinti megvalósításához önmagában nem elegendő a külföldi tartózkodás, a kérdéssel pedig érdemes a későbbiekben is foglalkozni, hiszen bebizonyosodott, hogy az anyanyelvi beszélők percepciója szerint a magyar ajkú nyelvtanulók hezitálása spanyol beszédükben idegennek hat és zavaró. Így fontos osztálytermi kutatásokat is végezni a témában, megfigyelni, hogy a tudatosítás milyen mértékben vezethet sikerre.

BIBLIOGRÁFIA

- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (2019a), ¿Debería importarnos la pronunciación en la enseñanza del español con fines específicos? In: NYAKAS Judit — GAZSI Rebeka Dalma (eds.): *Lingua. Corvinus Nyelvi Napok tanulmánykötet*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Corvinus Idegennyelvi Oktató- és Kutatóközpont. pp. 196-207.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (2019b), Hesitation patterns in the Spanish Spontaneous Speech of Hungarian learners of Spanish. In: ROSE, Ralph. L; EKLUND, Robert (eds.): *Proceedings of DiSS 2019*, 12–14 September 2019, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary, pp. 35-38.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (2019c), A hezitálás mintázatai küszöbszinten álló magyar ajkú nyelvtanulók spontán beszédprodukciónak. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 19:2, 1-14.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (2020a), Magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtése spanyol anyanyelvűek szemével. In: FÓRIS Ágota et al. (eds): *Nyelv, Kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben. V. Nyelvpedagógia, nyelvoktatás, nyelvelsajátítás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (2020b), Patrones de titubeo en el habla espontánea de estudiantes de ELE húngaros: la influencia de la inmersión en el país meta. *Revista Horizontes de Lingüística Aplicada.v. 19. n. 1.* 145-158.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (megjelenés alatt^a), Análisis prosódico de la hesitación en los dialectos septentrionales y meridionales del español. *Études romanes de Brno*.
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (megjelenés alatt^b), The duration of filled pauses and prolongations in Northern and Southern dialects of Spanish. *Linguística: Revista de Estudos Linguísticos da Universidade do Porto*.

- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, Kata (megjelenés alatt^c), The intonation of prolongations in northern and southern dialects of Spanish. *Speech Science*.
- BERRY, Anne (1994), Spanish and American turn-taking styles. In: *Pragmatic and Language Learning. Monograph Series*, Volume 5, pp. 180-190.
- BLONDET, María Alejandra (2006), *Variaciones de la velocidad de habla en español: patrones fonéticos y estrategias fonológicas*. Un estudio desde la producción. Tesis doctoral. Mérida: Universidad de Los Andes.
- BLONDET, María Alejandra (2001), Las pausas llenas: marcas de duda e identidad lingüística. *Lingua Americana V No 8* (2001): 5-15.
- BOERSMA, Paul — Weenink, David (2019), *Praat: Doing phonetics by computer* (version 6.0.49). <https://www.fon.hum.uva.nl/praat/> [utolsó megtekintés: 2020.05.20.]
- CANDEA, Maria et al. (2005), Inter- and intra-language acoustic analysis of autonomous fillers. *DISS' 05, Disfluency in Spontaneous Speech Workshop*, 47-52.
- CANTERO SERENA, Francisco José (2019), Análisis prosódico del habla: más allá de la melodía. In: Álvarez Silva, María Rosa et al. (eds.): *Comunicación Social: Lingüística, Medios Masivos, Arte, Etnología, Folclor y otras ciencias afines*. Volumen II (pp. 485–498). Santiago de Cuba: Ediciones Centro de Lingüística Aplicada.
- DEME, Andrea — MARKÓ, Alexandra (2013), Lengthenings and filled pauses in Hungarian adults' and children's speech. In: EKLUND, Robert (ed.) *Proceedings of DiSS 2013, The 6th Workshop on Disfluency in Spontaneous Speech KTH Royal Institute of Technology* (pp. 21-24). Stockholm, Sweden: Department of Speech Communication and Music Acoustics, Royal Institute of Technology.
- EKLUND, Robert (2004), *Disfluency in Swedish human-human and human-machine travel booking dialogues*. PhD thesis, Linköping Studies in Science and Technology, Dissertation No. 882, Department of Computer and Information Science, Linköping University, Sweden.
- FONT-ROTCHÉS, Dolors — MATEO RUIZ, Miguel (2011), Absolute interrogatives in Spanish: a new melodic pattern. *Actas do VII congresso internacional da ABRALIN* (pp. 1111-1125). Curitiba (Brasil).
- GARCÍA-AMAYA, Lorenzo (2015), A longitudinal study of filled pauses and silent pauses in second language speech. In: EKLUND, Robert (ed.), *Papers presented at Diss 2015*. Queen Margaret University, Edinburgh, 2015, p. 23-27.
- GARRIDO ALMIÑANA, Juan María et al. (2017), La caracterización pragmática y prosódica de la vocalización “mmm” en español. In: MARRERO AGUIAR, Victoria — ESTEBAS

- VILAPLANA, Eva (eds.): *Tendencias actuales en fonética experimental: Cruce de disciplinas en el centenario del Manual de Pronunciación Española* (Tomás Navarro Tomás). Madrid: Uned, 2017, pp. 125-129.
- GIL FERNÁNDEZ, Juana et al. (2018), La vocal de relleno en español y en ruso: caracterización acústica e implicaciones teóricas. *Estudios Filológicos* (pp. 69-94). Santiago: Universidad de Chile.
- GÓSY, Mária — KREPSZ, Valéria (2018), Phrase-final Lengthening of Phonemically Short and Long Vowels in Hungarian Speech across Ages. In: GÓSY, Mária — GRÁCZI, Tekla Etelka (eds.): *Challenges in analysis and processing of spontaneous speech*. Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences. pp. 99–126.
- HUALDE, José Ignacio (2014), *Los sonidos del español*. CUP.
- LICKLEY, Robin J. (1994), *Detecting disfluency in spontaneous speech*. PhD dissertation, University of Edinburgh.
- LICKLEY, Robin J. (2015), Fluency and disfluency. In: REDFORD, Melissa A. (ed.): *The handbook of Speech production*. John Wiley Blackwell: 445-469.
- MACHUCA AYUSO, María Jesús (2018), Pausas sonoras y bilingüismo. *Estudios de Fonética Experimental XXVII, 2018*, 75-95.
- MACHUCA AYUSO, María Jesús et al. (2015), Las pausas sonoras y los alargamientos en español: un estudio preliminar. *Normas. Revista de Estudios Lingüísticos Hispánicos*, 5, 81-96.
- MACLAY, Howard — OSGOOD, Charles E. (1959), Hesitation phenomena in spontaneous English speech. *Word* 15, 19-44.
- NEUBERGER, Tilda (2014), *A spontán beszéd sajátosságai gyermekkorban. Beszéd. Kutatás. Alkalmazás*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- PINAR, Alex (2016), *Second Language Acquisition in a study abroad context: Findings and research directions*. *Colomb. Appl. Linguist. J.* 18 (2). 83–94.
- PRIETO, Prieto et al. (coords.) (2010-2014), *Interactive Atlas of Romance Intonation*. Página web: <http://prosodia.upf.edu/iari/> [utolsó megtekintés: 2020.05.20.]
- REBOLLO COUTO, Leticia (1997), Pausas y ritmo en la lengua oral. Didáctica de la pronunciación. *ASELE Actas VIII* (pp. 667-676). Centro Virtual Cervantes.
- RODRÍGUEZ, Luis J. et al. (2001), Annotation and analysis of disfluencies in a spontaneous speech corpus in Spanish. In: *ITRW on Disfluency in Spontaneous Speech (Diss '01)*, (pp. 1-4), Edinburgh, Scotland, UK, August 29-31.

- RODRÍGUEZ, Luis J. et al. (2015), Las pausas en el discurso de individuos con demencia tipo Alzheimer. Estudio de casos. *Revista de Investigación en Logopedia 1* (2015), 40-59.
- SHRIBERG, Elisabeth Ellen (1994), *Preliminaries to the theory of speech disfluencies*. PhD dissertation, University of California, Berkeley.
- STEPANOVA, Svetlana (2007), Some features of filled hesitation pauses in spontaneous Russian. In: TROUVAIN, Jürgen: *Proceedings of ICPHS 2007. 16th International Congress of Phonetic Sciences*, Saarbrücken, pp. 1325-1328.
- TOLEDO, Guillermo (2010), Métricas rítmicas en tres dialectos Amper-España Rhythmic metrics in three dialects of Amper-Spain. *Estudios Filológicos 45*, 93-110. https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?pid=S0071-17132010000100008&script=sci_arttext [utolsó megtekintés: 2020.05.20.]
- VILLA VILLA, José et al. (2017), Las vocales de relleno en español: nuevos datos y algunas reflexiones. In: RUIZ MINARES, Leonel et al. (eds): *Nuevos estudios sobre Comunicación Social, Vol. I.* (pp. 165-169). Centro de Linguística Aplicada, Santiago de Cuba.

Az 1. ábra forrása: https://www.freepik.com/free-vector/map-spain_2454242.htm#page=1&query=spain%20maps&position=4 [utolsó megtekintés: 2020.02.12]

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával és a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal ÚNKP-19-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Szeretnék köszönetet mondani Gaál Zoltán Kristófnak és Kovács Dorottyának, akik rendelkezésemre bocsájtották a korpuszhoz felhasznált felvételeket, illetve Pálvölgyi Péternek és Pálvölgyi Lászlónak a statisztikai elemzésben nyújtott segítségükért.